

हिमा गाउँपालिका

स्थानीय राजपत्र

खण्ड : ५ संख्या : ५ मिति : २०८१/०५/०१

भाग-२

हिमा गाउँपालिका

कालिकाखेत, जुम्ला

कर्णाली प्रदेश, नेपाल

फलफूलको नर्सरी स्थापना, संचालन तथा
व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८१

प्रस्तावना

हिमा गाउँपालिकामा फलफूलका बिरुवा उत्पादन गर्न स्थापना हुने र संचालनमा रहेका नर्सरीहरुको गुणस्तर नियमन गर्दै फलफूलका बेर्ना र बिरुवाको माग र आपूर्ति व्यवस्थित तथा गुणस्तर नियमन गर्न बाञ्छनिय भएकोले, बीउ विजन नियमावली २०६९ को नियम ३९ ले दिएको अधिकार प्रयोग गरी हिमा पालिकाले यो निर्देशिका स्वीकृत गरि लागु गरेको छ ।

परिच्छेद-१ प्रारम्भिक

१. संक्षिप्त नाम र प्रारम्भ:

- (१) यस निर्देशिकाको नाम “फलफूलको नर्सरी स्थापना, संचालन तथा व्यवस्थापन निर्देशिका, २०८१” रहेको छ ।
- (२) यो निर्देशिका हिमा गाउँपालिकाको गाउँ सभा बाट स्वीकृत भएको मिति: २०८१।०९।०९ गते देखि पालिकको सबै क्षेत्रमा लागू हुनेछ ।

२. परिभाषा: विषय वा प्रसङ्गले अर्को अर्थ नलागेमा यस निर्देशिकामा:

- (१) “फलफूल बाली” भन्नाले सबै खालका फलफूल बालीहरु सम्भन्नु पर्छ ।
- (२) “बगैंचा” भन्नाले फलफूल बालीको खेती गरिएको बगैंचा सम्भन्नु पर्छ ।
- (३) “फलफूल बिरुवा” भन्नाले पुनः प्रसारणको लागि फलफूल बालीको बोटको बानस्पतिक भाग वा बीउ वा अन्य कुनै भागबाट वा तन्तु प्रजनन प्रविधि वा अन्य कुनै प्रविधिबाट तयार गरिएको तथा तोकिएको गुणस्तर बमोजिमको फलफूलको बिरुवा वा बेर्ना सम्भन्नु पर्छ ।
- (४) “बानस्पतिक बिरुवा” भन्नाले फलफूल बालीको बीउ बाहेक बिरुवाको कुनै पनि भाग (कटिङ्ग, लेयरिङ्ग, ग्राफिटिङ्ग, बडिङ्ग र

तन्तु प्रजनन आदि) बाट तयार गरिएको बिरुवालाई सम्भन्नु पर्छ ।

- (५) “बिजु बिरुवा” भन्नाले फलफूल बालीको बीउबाट तयार गरिएको बिरुवा सम्भन्नु पर्छ ।
- (६) “कलमी बिरुवा” भन्नाले वानस्पतिक विधिहरु जस्तै ग्राफिटङ्ग, बडिङ्ग, लेयरिङ्ग, कटिङ्ग र तन्तु प्रजनन विधि अपनाएर तयार गरिएको बिरुवा सम्भन्नु पर्छ ।
- (७) “माउबोट” भन्नाले कलमी बिरुवा तयार गर्न प्रयोगमा ल्याईने जातीय शुद्धता कायम रहेको फल फलिसकेको स्वस्थ र गुणस्तरीय बोटलाई सम्भन्नु पर्छ ।
- (८) “रुटस्टक” भन्नाले ग्राफिटङ्ग वा बडिङ्ग विधिबाट कलमी बिरुवा तयार गर्दा प्रयोग गरिने जरा तिरकोभाग सम्भन्नु पर्छ ।
- (९) “सायन” वा “साइनस्टक” भन्नाले ग्राफिटङ्ग वा बडिङ्ग विधिबाट कलमी बिरुवा तयार गर्दा रुटस्टकको माथिल्लो भागमा जोड्न प्रयोग गरिने माउबोटबाट लिइने कुनै पनि भाग (हाँगा वा कोपीला) लाई सम्भन्नु पर्छ ।
- (१०) “ग्राफिटङ्ग” भन्नाले दुई जात जोडी कलमी बिरुवा उत्पादन गर्ने प्रविधि जहाँ दुइ देखि पाँच कोपिला रहेको असल जातको माउ बोटको हाँगालाई अर्को जातको रुटस्टकमा जोडिन्छ, भन्ने सम्भन्नु पर्छ ।
- (११) “बडिङ्ग” भन्नाले दुई जात जोडी कलमी बिरुवा उत्पादन गर्ने प्रविधि जहाँ असल जातको माउ बोटबाट लिईएको एउटा कोपिलालाई अर्को जातको रुटस्टकमा जोडिन्छ, भन्ने सम्भन्नु पर्छ ।
- (१२) “नर्सरी” भन्नाले कुनै पनि व्यक्ति, फर्म, समूह वा सहकारी संस्थाका साथै सरकारी निकायबाट फलफूलको बिरुवा उत्पादन तथा विक्री वितरण गर्ने उद्देश्यले स्थापना गरिएका नर्सरी सम्भन्नु पर्छ ।

- (१३) “नर्सरी धन/कम्पनी” भन्नाले यस निर्देशिका बमोजिम नर्सरी स्थापना गरी सञ्चालन गर्ने व्यक्ति, फर्म, समूह वा सहकारी संस्था सम्भन्तु पर्छ ।
- (१४) “निजी नर्सरी” भन्नाले कुनै व्यक्ति, समूह, सहकारी, कम्पनी वा फर्मबाट स्थापना भई यस निर्देशिका बमोजिम दर्ता भएको नर्सरी सम्भन्तु पर्छ ।
- (१५) “फार्म केन्द्र” भन्नाले कृषि विभाग, नेपाल कृषि अनुसन्धान परिषद, प्रदेश तथा स्थानी तहका फलफूलका विरुवा उत्पादन गर्ने फार्म केन्द्र सम्भन्तु पर्छ ।
- (१६) “प्याकिङ्ग” भन्नाले भ्याउ, माटो, कोकोपिट, पराल, जुटबोरा, प्लाष्टिक (थैला/डोरी), कागजका बट्टा वा अन्य यस्ता माध्यममा विरुवा प्याकिङ्ग गरिने प्रविधि/कार्यलाई सम्भन्तु पर्छ ।

परिच्छेद २

नीजि नर्सरी स्थापना, दर्ता, नविकरण, निलम्बन र खारेजी सम्बन्धी व्यवस्था

३. नीजि नर्सरी स्थापना, दर्ता र सुचिकृत गर्ने सम्बन्धि व्यवस्था:

- (१) नीजि नर्सरी स्थापना गर्न चाहने व्यक्ति नेपाली नागरिक हुनु पर्ने छ । कुनै विदेशी नागरिकले पालिकामा नीजि नर्सरी स्थापना गर्न चाहेमा नेपाली नागरिक सँग संयुक्त लगानीमा नर्सरी स्थापना गर्न सक्ने छ ।
- (२) नीजि नर्सरी स्थापना गर्नको लागि नर्सरी धनीले अनुसूचि १ मा तोकिए बमोजिमको कागजात संलग्न गरी पालिकाको कृषि विकास शाखामा निवेदन दिनु पर्नेछ ।
- (३) पालिकामा गठन भएको नर्सरी निरिक्षण प्राविधिक कार्यदलबाट नर्सरी स्थापना गर्ने क्षेत्रको अनुगमन गराई निजको सिफारिसको आधारमा नर्सरी दर्ताको लागि पालिकाको कृषि विकास शाखामा सिफारिस गर्नु पर्नेछ ।

- (४) दफा ३ को उप दफा (२) बमोजिमको निवेदन उपर उप दफा (३) बमोजिमको सिफारिस समेतमा रु.२५०० (अक्षरूपी पच्चीस सय मात्र) दस्तुर लिएर पालिकाले अनुसूची २ बमोजिमको नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्र दिनेछ ।
- (५) दफा ३ को उपदफा (४) बमोजिम प्रदान गरिएको नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्रको म्याद २ वर्षको हुनेछ ।
- (६) यस परिच्छेदमा जुनसुकै कुरा लेखिएको भएता पनि नेपाल सरकारको विभिन्न निकायहरु (जस्तै: घरेलु कार्यालय, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय आदि) मा दर्ता भई सकेका नीजी नर्सरीहरुको हकमा यो निर्देशिका लागु भएपछि यसै निर्देशिका बमोजिम दर्ता भएको मानिने छ । तर यसरी दर्ता भएका नर्सरीहरुले पनि अनुसूची ३ मा तोकिए बमोजिम माउबोटको विवरण पुरा गरी पालिकाको कृषि विकास शाखामा सुचिकृत गर्नु पर्नेछ ।

(४) अनुमती पत्र नविकरण सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) दफा ३ को उपदफा ४ अनुसार नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्र लिएका नर्सरीहरुले म्याद सकिएको ३५ दिन भित्र रु.५०० (अक्षरूपी पाँच सय मात्र) राजश्व तिरी पालिका बाटै नविकरण गराउनु पर्नेछ ।
- (२) यसरी नविकरण गरिएको नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्रको म्याद नविकरण गरिएको मितिबाट २ वर्ष सम्म रहने छ ।
- (३) नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्रको म्याद सकिएको मितिले तीन महिना भित्र पनि नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्र नविकरण नगराएमा त्यस्तो नर्सरीको नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्र खारेजीको लागि समितिमा सिफारिस गरिनेछ ।

(५) अनुमती पत्र निलम्बन सम्बन्धि व्यवस्था:

- (१) कुनै नीजी नर्सरी उपर कुनै व्यक्ति वा संघ संस्थाहरुबाट विरुवाको गुणस्तर सम्बन्धमा आधिकारिक उजुरी परी वा नर्सरी निरीक्षकको प्राविधिक प्रतिवेदनमा समितिले तोकिए

बमोजिमको गुणस्तरको बोट बिरुवा बाहेक बिक्री गर्न उपयुक्त नरहेको बिरुवा बिक्री गरेको पाइएमा सम्बन्धित समितिले सो को टुङ्गो नलागेसम्म सो नीजि नर्सरीको अनुमति पत्र निलम्बन गर्न सक्ने छ ।

- (२) निलम्बनको अवधि बढीमा तीन महिनाको हुने छ । यस्तो निलम्बनको समयमा बिरुवा बिक्री वितरण गर्न पाइने छैन ।

(६) अनुमती पत्र खारेज सम्बन्धी व्यवस्था:

देहायको अवस्थामा समितिले अनुमती पत्र खारेजीको टुङ्गो लगाउने गरी बिरुवा उत्पादन, बिक्री वितरण बन्द गर्ने आदेश दिन सक्ने छ ।

- (१) नर्सरी धनीले अनुसूची ४ मा उल्लिखित मापदण्डहरु पालना नगरेमा ।
- (२) निरिक्षकले दिएको प्राविधिक सल्लाह एवं निर्देशन नमानी आफु खुशी मनोमानी गरी निर्धारित गुणस्तर नभएको बिरुवा उत्पादन तथा बिक्री वितरण गरेमा ।
- (३) नर्सरी धनीले नर्सरी अनुमती पत्र खारेज गरी पाउँ भन्ने व्यहोराको लिखित निवेदन दिएमा ।
- (४) अनुमतीपत्रनविकरण गर्न दिएको म्याद भित्र नविकरण नगराएमा ।
- (५) माथिको उफदफा अनुसार अनुमती पत्र निलम्बन वा खारेज गरेको कारणबाट हुनगएको क्षतिको मुआब्जा भने दिईने छैन ।

(७) नर्सरी धनीको जिम्मेवारी

- (१) नर्सरी धनीवा संचालकले नर्सरी दर्ता/अनुमती प्रमाण पत्रलिएर मात्र नर्सरी संचालन गर्नु पर्दछ । नर्सरी दर्ता/अनुमती प्रमाण पत्र प्राप्त नगरीकन बिरुवा उत्पादन तथा बिक्रीवितरण गर्न पाइने छैन ।
- (२) हिउँदे फलफूलको नीजि नर्सरी (विशेष गरी स्याउ र ओखर) स्थापना गर्न माउबोट व्यवस्थापन समेतको लागि कम्तीमा ३

- रोपानी वा १,५०० वर्ग मिटर र त्यस क्षेत्र भित्र सिंचाई तथा निकाशको आवश्यक सुविधा भएको हुनु पर्ने छ ।
- (३) नर्सरी धनीले बिरुवा उत्पादनको निम्ति आवश्यक माउबोट र रुटस्टकको व्यवस्था गर्नु पर्ने छ । यस्को लागि संकेत (ट्याग) सहितको बिरुवाको जात र संख्या खुलेको माउबोट बगैंचा भएको हुनु पर्ने र अनुसूची ३ बमोजिम उपलब्ध माउबोटको स्पष्ट विवरण राख्नु पर्ने छ ।
 - (४) नर्सरी धनीले अनुसूचि ४मा तोकिएबमोजिमको मापदण्ड अपनाई बिरुवा उत्पादन गर्नु पर्नेछ ।
 - (५) नर्सरी निरिक्षण प्राविधिक कार्यदलले संक्रामक रोग कीरा तथा तद्जन्य समस्याबाट मुक्त तथा गुणस्तरयुक्त भनी प्रमाणित गरेको बिरुवा मात्र विक्री वितरण गर्नु पर्ने छ ।
 - (६) नर्सरी निरिक्षण प्राविधिक कार्यदलले हेर्न चाहेमा सो बमोजिमको नर्सरी रेकर्ड तथा नर्सरीको कुनै पनि भाग देखाउनु पर्ने छ ।
 - (७) नर्सरी निरिक्षण प्राविधिक कार्यदलले दिएको प्राविधिक सल्लाह र निर्देशन बमोजिम नर्सरीका कामहरु संचालन गर्नु पर्ने छ ।
 - (८) बिरुवाहरु विक्रीगर्दा राम्रो सँग प्याकिङ्ग गरी प्रष्टसँग बालीको किसिम र जात खुलेको संकेत पत्र राखेर मात्र विक्रीवितरण गर्नु पर्ने छ ।

परिच्छेद ३

बिरुवा उत्पादन र गुणस्तर नियन्त्रण सम्बन्धि व्यवस्था

ट. फलफूल बिरुवाको गुणस्तर मापदण्ड:

- (१) विभिन्न फलफूलवालीको बीउ, बिरुवाहरु, सायन, रुटस्टक तथा माउबोटको गुणस्तर अनुसूची ४बमोजिम हुनेछ ।
- (२) आवश्यक परेमा पालिका स्तरिय समितिले निर्णय गरी समय समयमा विभिन्न फलफूलवालीको नर्सरी, बीउ, बिरुवा,

सायन, रुटस्टक तथा माउबोटको गुणस्तर सम्बन्धि मापदण्ड वा अनुसूची ४ परिमार्जन गर्न सक्ने छ ।

- (३) यसरी तोकिएको गुणस्तर र मापदण्ड बमोजिम नै सबै नर्सरीहरूले बीउ, विरुवा, सायन र रुटस्टकको उत्पादन तथा विक्रीवितरण गर्नु पर्नेछ ।
- (४) उपदफा(१)अनुसारको गुणस्तर मापदण्ड सरकारी फार्म केन्द्रहरू तथा नीजि नर्सरीहरू दुवैमा समान रुपमालागू हुने छ ।

५. गुणस्तरीय फलफूल विरुवा उत्पादन प्रकृया:

- (१) नर्सरी धनीले स्थानीय धरातलीय उचाई र हावापानी अनुसार सिफारिस गरिएका वालीहरू र तिनीहरूको उपयुक्त जातको बीउ, विरुवा र विरुवाका अङ्गहरू मात्र उत्पादन गर्नु पर्छ ।
- (२) विरुवा उत्पादन गर्न आवश्यक बीउ तथा साइनस्टकको लागि छनौट गरिएको माउबोटको गुणस्तर अनुसूची ४ ख मा तोकिएबमोजिम हुनु पर्नेछ ।
- (३) माउबोटको बगैँचा तथा नर्सरीमा देखिने संक्रमक रोग, कीरा तथा तदजन्य समस्याहरूको प्रकोपबाट बचाउन नर्सरी धनीले नर्सरीनिरिक्षकबाट आफ्नो बगैँचा तथा नर्सरीको वार्षिक जाँच गराई निरिक्षकले दिएको सिफारिस वा सुझावअनुसार मात्र बगैँचा व्यवस्थापन र विरुवाउत्पादनको काम गर्नु पर्छ ।
- (४) स्याउमाक्राउन गल रोग रभुवादार लाहिकीरा तथा सबै फलफूलमाजातीय शुद्धता नभएको माउबोटबाट सायन लिने र विरुवाउत्पादनको लागिप्रयोग गर्ने काम गर्नु हुदैन ।

१०. नर्सरी निरिक्षण प्राविधिककार्यदल सम्बन्धी व्यवस्था:

- (१) यस मापदण्डमा उल्लिखित फलफूल वालीका बीउ, रुटस्टक तथा नर्सरीमा विरुवा र तिनीहरूको अङ्गहरूको गुणस्तर परीक्षण, अनुगमन तथा नियमनका लागि पालिका स्तरीय समितिले नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलको व्यवस्था गर्ने छ ।

- (२) दफा १० को उपदफा १ बमोजिमका नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदल भन्नाले समितिले तोकेको निम्न तीन सदस्यहरु समावेश भएको कार्यदललाई जनाउँछ ।
- (क) बागवानी विकास अधिकृत (नभएमा कृषिविकास कार्यालयको प्रमुख वावागवानी अनुसन्धान केन्द्रको प्राविधिक अधिकृत वा बैज्ञानीक मध्यबाट १ जना)
- (ख) वाली संरक्षण अधिकृत (नभएमा कृषि विकास कार्यालयको प्रमुख वा वागवानी अनुसन्धान केन्द्रको प्राविधिक अधिकृत वा बैज्ञानीक मध्यबाट १ जना)
- (ग) पालिकाको कृषिशाखाप्रमुख
- (३) नर्सरी निरीक्षण कार्यदलका सदस्यहरुलाई समय सापेक्ष प्राविधिक ज्ञान अद्यावधिक गर्नका लागि राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, कृषि अनुसन्धान केन्द्रहरु, प्रदेश स्तरका फार्म केन्द्र र अनुसन्धान केन्द्रहरुले आयोजना गरेका तालिमहरुमा सहभागि गराईने छ ।

११. फलफूल नर्सरी निरीक्षण, विरुवाको गुणस्तर परिक्षण तथा प्रमाणिकरण प्रकृया:

- (१) पालिका स्तरिय समितिले निर्णय गरी फलफूल नर्सरी निरीक्षण, विरुवाको गुणस्तर परिक्षण तथामूल्याङ्कन सम्बन्धि मापदण्ड (अनुसूची ५) बनाई लागु गर्ने छ ।
- (२) दफा १० को उपदफा १ बमोजिम अधिकार प्राप्त नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलले दफा ११ को उपदफा १ बमोजिमको मापदण्ड अनुसार नर्सरी निरीक्षण, विरुवाको गुणस्तर परिक्षण तथामूल्याङ्कन गरी गुणस्तर प्रमाणित भएमा अनुसूची ६ बमोजिमको गुणस्तर प्रमाणिकरणको फारम भरी सो को दुई प्रतिबनाई एक प्रति सम्बन्धित नर्सरी धनीलाई र एक प्रति आफैँसँग (पालिकाको कृषिविकास शाखामा) सुरक्षित राख्नु पर्ने छ ।

- (३) दफा ११ को उपदफा २ बमोजिमको गुणस्तर प्रमाणीकरणको पत्रप्राप्त गरेका नर्सरी धनीहरूले मात्रविरुवाविक्रीवितरण गर्न सक्ने छन् ।

१२. मापदण्ड नपुगेका विरुवाको व्यवस्थापन:

- (१) दफा ११ को उपदफा २ बमोजिम गुणस्तर प्रमाणीकरण पत्रप्राप्त गर्न नसकेका विरुवाहरूको विक्री वितरणमा रोक लगाईने छ, र आवश्यक देखिएमा (स्याउमा ऋउन गल रोग भएमा) विरुवा नष्ट गर्नु पर्ने छ ।
- (२) गुणस्तरहीन तथा नष्ट गर्नु पर्ने विरुवा विक्री वितरण गरेको पाइएमा सम्बन्धित नर्सरी धनीको अनुमति पत्र दफा ६ को उपदफा २ बमोजिम खारेज गरी त्यस्ता नर्सरी धनीको नाममा पुनः कम्तीमा तीन वर्षसम्म कुनै पनि फलफूल विरुवा उत्पादन तथा विक्री वितरण गर्न अनुमति पत्र प्रदान गरिने छैन ।
- (३) दफा १२ को उपदफा २ कार्यान्वयन गर्नका लागि नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलले पालिका स्तरीय समितिमा सिफारिस गर्नु पर्नेछ, र पालिका स्तरीय समितिले निर्णय गरी उक्त नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्र खारेज गर्ने छ ।
- (४) दफा १२ को उपदफा १ अनुसार विक्रीको लागि गुणस्तर प्रमाणीकरण प्राप्त गर्न नसकेका (स्याउमा ऋउन गल लागेका विरुवाबाहेक) अन्यविरुवाहरू थपउपचार गरी विक्री गर्न योग्यहुन सक्ने देखिएमा नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलले आवश्यक प्राविधिक परामर्श तथा निर्देशन दिन सक्ने छ ।
- (५) दफा १२ को उपदफा ४ बमोजिम नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलको सुझाव र निर्देशन पालना गरी नर्सरी धनीले विरुवा उपचार गरेर पुनः गुणस्तर प्रमाणीकरणका लागिनिवेदनदिन सक्नेछ ।
- (६) दफा १२ को उपदफा ५ बमोजिम प्राप्त निवेदनमा नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलले दफा ११ को उपदफा २

बमोजिम परीक्षण गर्दा विरुवाहरु गुणस्तर युक्त पाईएमा विक्री वितरणका लागि सिफारिस गर्ने छन् ।

१३. विरुवा उत्पादन तथा विक्रीको अभिलेख व्यवस्थापन:

- (१) दफा ३ को उपदफा ४ बमोजिमदर्ता/अनुमति पत्र पाएका नर्सरीहरुले आफूले उत्पादन गरेको तथा विक्री वितरण गर्न योग्यभनि प्रमाणित विरुवाको विक्रीविवरण अनुसूचि ७ बमोजिमको ढाँचामा कहाँ, कसलाई र कति परिमाणमा विक्री वितरण गरिएको हो स्पष्ट खुलाई अभिलेख राख्नु पर्नेछ ।
- (२) दफा १३ को उपदफा १ बमोजिमको अभिलेख नर्सरी निरिक्षण प्राविधिककार्यदलले हेर्न चाहेमा नर्सरी धनीले अनिवार्य देखाउनु पर्नेछ ।

परिच्छेद ४

विरुवा विक्री वितरण सम्बन्धि व्यवस्था

(१४) विरुवाको माग र आपूर्ति व्यवस्थापन:

- (१) फलफूलको माग र आपूर्तिबीच तालमेल मिलाउन अनुमति पत्र प्राप्त नर्सरी धनीहरुले आफ्नो नर्सरीमा रहेका विक्री योग्य प्रमाणित विरुवाहरुको विवरण विक्री गर्नु भन्दा कम्तीमा १ महिना अघि पालिकको कृषि शाखा मार्फत जिल्ला कृषि विकास कार्यालयले तयार गर्ने वासालतमा समाबेस गर्न जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा बुझाउनु पर्नेछ ।
- (२) कुनै पनि व्यक्ति, बगैँचा धनी, कृषक, नर्सरी र तीनै तहका सरकारी तथा गैर सरकारी संघ संस्थाहरुलाई कुनै पनि फलफूलका बीउ, बोट, विरुवा आवश्यक परेमा अनुमति प्राप्त नर्सरीहरुबाट मात्र विरुवाहरु खरिद गर्नु पर्नेछ । कसैले यस दफाको प्रतिकुल हुने गरी कार्य गरेको पाईएमा समितिले कारवाही गर्न सक्नेछ ।

- (३) बीउ तथा विरुवाको विक्री मूल्य निर्धारण गर्दा जिल्लामा गठन भएको जिल्ला दर रेट निर्धारण समितिवा राष्ट्रिय फलफूल विकास केन्द्र, किर्तिपुरले तोकेको बमोजिम हुनेछ ।
- (४) ओखर, स्याउलगायत अन्य फलफूलका विरुवाहरु बाहिरी देशबाट आयात गर्न चाहेमा नेपाल सरकारको क्वारेन्टाइन सम्बन्धी प्रचलित कानून पालना गरी पालिका स्तरीय समितिको पूर्व स्वीकृति लिएर मात्र पालिकाभित्र ल्याउन र विक्री वितरण गर्न पाइने छ ।
- (५) पालिका स्तरीय समितिलाई आवश्यक लागेमा बिदेशबाट ल्याउने जुनसुकै फलफूलक विरुवाहरु पालिका भित्र ल्याउन अनुमति दिने की नदिने भन्ने विषयमा विज्ञ टोली गठन गरी वा जिल्ला स्थित कृषि विकास कार्यालय वा कृषि अनुसन्धानका फार्म केन्द्रसँग राय माग्न सक्ने छ ।
- (६) पालिका स्तरीय समितिको अनुमति विना बिदेशबाट फलफूलका विरुवाहरु आयात गरी पालिका भित्र विक्री वितरण गरेको पाईएमा नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलको सिफारिसमा आवश्यक निर्णय गरी पालिका स्तरीय समितिले उक्त विरुवा नष्ट गर्नुका साथै वितरकलाई आवश्यक कारवाही समेत गर्न सक्नेछ ।

१५. विरुवाको विक्रीवितरण, ढुवानी तथाओसार पसार गर्दा अपनाउनुपर्ने विधि:

- (१) विरुवाको उत्पादनका साथसाथै विरुवा ढुवानी तथा ओसार पसारमा समेत सावधानी अपनाई गुणस्तरीय विरुवा रोपणको सुनिश्चितता दिलाउन पालिकास्तरीय समितिले अनुसूचि ८ बमोजिमको नर्सरीबाट विरुवा ढुवानी तथा ओसार पसार सम्बन्धी मापदण्ड बनाई लागू गर्ने छ ।
- (२) यसरी बनाईएको मापदण्डलाई सबै नर्सरी धनीहरु तथा नर्सरी विरुवा विक्री वितरण कार्यमा संलग्न व्यक्ति, संस्थाले पालना गर्नु पर्नेछ ।

- (३) फलफूलको बीउ एवं विरुवाको माध्यमबाट रोग कीराको प्रकोप फैलने सम्भावना भएमा पालिका स्तरीय समितिले निर्णय गरी एक पालिकाबाट अर्को पालिकामा बीउ एवं विरुवा ओसार पसारमा प्रतिबन्ध लगाउन सक्नेछ ।

परिच्छेद ५

मापदण्ड कार्यान्वयनसँग सम्बन्धित समितिहरू र तिनीहरूको काम, कर्तव्य र अधिकार सम्बन्धि व्यवस्था

१६. पालिका स्तरीय नर्सरी स्थापना, संचालन र व्यवस्थापन समिति:

१. नर्सरी सम्बन्धी नीति निर्धारण गरी कार्यान्वयन गर्न र नर्सरी सम्बन्धी विषयमा आवश्यक परामर्श दिन तपशिलका पदाधिकारीहरू रहने गरी एक नर्सरी स्थापना, संचालन तथा व्यवस्थापन पालिका स्तरीय समितिको गठन हुनेछ ।
 - क) अध्यक्ष, पालिका - अध्यक्ष
 - ख) उपाध्यक्ष, पालिका - सदस्य
 - ग) वडा अध्यक्षहरू (सवै) - सदस्य
 - घ) प्रमुख प्रशासकिय अधिकृत, - पालिका सदस्य
 - ङ) प्रमुख/प्रतिनिधि, जिल्ला कृषि विकास कार्यालय - सदस्य
 - च) प्रमुख/प्रतिनिधि, कृषि अनुसन्धान केन्द्र - सदस्य
 - छ) नर्सरी धनीहरूको प्रतिनिधि (एक जना) - सदस्य
 - ज) प्रमुख, कृषि विकास शाखा, पालिका - सदस्य सचिव
- (२) समितिले आवश्यक देखेमा विषय सँग सम्बन्धित थप तीन जना सम्म विशेषज्ञ वा पदाधिकारीलाई समितिको बैठकमा भाग लिन आमन्त्रण गर्न सक्ने छ ।
- (३) समितिको सचिवालय पालिकाको कृषि विकास शाखामा रहने छ ।

१७. पालिका स्तरीय नर्सरी स्थापना, संचालन र व्यवस्थापन समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार:

- (१) नर्सरी सम्बन्धि नीति नियम तथा ऐन तर्जुमा गर्न पालिकालाई परामर्श दिने ।
- (२) नर्सरी स्थापनाका लागि दिईएको निवेदन र नर्सरी निरिक्षण प्राविधिक कार्यदलले गरेको सिफारिस अनुसार नर्सरी स्थापना, दर्ता तथा अनुमति पत्र वितरणका लागि स्वीकृती प्रदान गर्ने ।
- (३) नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्रको म्याद सकिएका तर आवश्यक गुणस्तरिय मापदण्ड र प्रकृया पुरा गरेका नर्सरीहरुलाई नविकरणका लागि स्वीकृती प्रदान गर्ने ।
- (४) नीजि वा सरकारी क्षेत्रमा संचालित नर्सरीबाट उत्पादन हुने बीउ तथा विरुवाको गुणस्तर निर्धारण, बीउ तथा विरुवाको ढुवानी सम्बन्धि मापदण्ड बनाउने, नियमन वा नियन्त्रण गर्ने गराउने ।
- (५) स्वदेशी/विदेशी निकायद्वारा निर्धारित विरुवाहरुको गुणस्तरलाई आवश्यकता अनुसार अनुमोदन गर्ने ।
- (६) बीउ तथा विरुवाको माध्यमबाट रोग कीराको प्रकोप फैलने सम्भावना भएमा एक पालिकाबाट अर्को पालिका र एक जिल्लाबाट अर्को जिल्लामा विरुवा ओसार पसारमा प्रतिबन्ध लगाउने ।
- (७) मापदण्डको प्रतिकुल हुने गरि कार्य गरेको पाईएमा त्यस्ता नीजि नर्सरीको कारोबार रोक्का गरि २ बर्ष सम्म कालो सूचीमा राख्ने वा पूर्ण रुपमा खारेज गर्न स्वीकृती दिने ।
- (८) मातहातका सम्बन्धित निकायलाई आवश्यक निर्देशन तथा सुभाब प्रदान गर्ने ।
- (९) पालिका भित्र नर्सरी सम्बन्धि परि आएका समस्याहरुलाई समाधान गर्ने ।
- (१०) बीउ तथा विरुवा उत्पादन र वितरण सम्बन्धि अन्य आवश्यक काम कारवाही गर्ने गराउने ।

१८. कृषिविकास शाखाको काम, कर्तव्य र अधिकार

- (१) नर्सरी स्थापनाका लागि दिईएको निवेदन उपर प्राविधिक निरीक्षणको व्यवस्थामिलाई नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलले गरेको सिफारिस अनुसार नर्सरी स्थापना, दर्ता तथा अनुमति पत्र स्वीकृतिका लागि पालिका स्तरीय समितिमा सिफारिस गर्ने ।
- (२) पालिका स्तरीय समितिले स्वीकृत गरेका प्रस्तावित नर्सरीहरूलाई विधिवत संचालन गर्न नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्रको प्रमाण पत्र उपलब्ध गराउने ।
- (३) नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्रको म्याद सकिएका तर आवश्यक गुणस्तरीय मापदण्ड र प्रकृया पूरा गरेका नर्सरीहरूलाई पालिका स्तरीय समितिको स्वीकृतिमा नबिकरण गर्ने ।
- (४) अनुमती प्राप्त गरेका नर्सरीहरूमा रहेको बीउ तथा विरुवाको विक्री योग्य विवरण वा वासलात तयार गरी जिल्ला कृषि विकास कार्यालयमा पठाउने ।
- (५) अनुमती पत्र प्राप्त नगरेका नर्सरीहरूबाट फलफूलका बीउ, विरुवा र विरुवाका अङ्गहरू विक्री वितरणमा रोक लगाउने ।
- (६) नर्सरी निरीक्षण, बीउ, विरुवा र विरुवाका अङ्गहरूको गुणस्तर परिक्षण तथा प्रमाणीकरण प्रकृत्यामा नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदललाई सहयोग र सहजीकरण गर्ने ।
- (७) नर्सरी धनीलाई विरुवा उत्पादन तथा विक्रीको अभिलेख व्यवस्थापन गर्न लगाउने ।
- (८) नर्सरी अनुगमन गरी विक्री योग्य विरुवाहरूको परिमाण एकिन गर्ने ।
- (९) फलफूलका बीउ र विरुवा उत्पादन तथा वितरण कार्यमा नीजि तथा सरकारी क्षेत्रबीच समन्वयकायम गर्ने ।
- (१०) नर्सरी उद्योगमा लगानी गर्न नीजि क्षेत्रलाई प्रोत्साहन गर्ने
- (११) नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदलका सदस्यहरूको क्षमता अभिवृद्धिका लागि सहजीकरण गर्ने ।

(१२) फलफूलका बीउ र विरुवा सम्बन्धी आवश्यक सार्वजनिक महत्वको विषयमा प्रचार प्रसार गराउने ।

१५. पालिका स्तरीय नर्सरी निरीक्षण प्राविधिक कार्यदल :

- (१) नीजि क्षेत्रले नर्सरी स्थापना गरी बीउ एवं विरुवा विक्री गर्न नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्र पाउनका लागि दिएको निवेदनको आधारमा नर्सरी स्थापना गर्ने क्षेत्रको अनुगमन गरी नर्सरी दर्ता/अनुमती पत्र प्रदान गर्न वानगर्न पालिकाको कृषि विकास शाखा मार्फत पालिका स्तरीय समितिलाई सिफारिस गर्ने ।
- (२) नर्सरीमा रहेका रुटस्टक, माउबोट, र अन्य विरुवाहरुमा खतराजन्य तथा निषेधित रोग, कीराको पहिचान गरी पालिकाको कृषि विकास शाखा मार्फत पालिका स्तरिय समितिलाई जानकारी गराउने ।
- (३) विदेश तथा पालिका बाहिरबाट आयात गरिएका फलफूलका बीउ, विरुवा र विरुवाका अन्य अङ्गहरुको गुणस्तर मापन गरी पालिका भित्र ल्याउ नदिने वा नदिने बारेमा पालिकाको कृषि विकास शाखामार्फत पालिका स्तरिय समितिलाई सिफारिस गर्ने ।
- (४) अनुमति प्राप्त नगरेका नीजि नर्सरीहरुबाट फलफूलको बीउ, विरुवा र विरुवाका अन्य अङ्गहरुको विक्री वितरणमा रोक लगाउन पालिकाको कृषि विकास शाखा मार्फत पालिका स्तरीय समितिमा सिफारिस गर्ने ।
- (५) अनुमती प्राप्त गरेका नर्सरीबाट उत्पाद नहुने फलफूलका बीउ, विरुवा र विरुवाका अङ्गहरुको गुणस्तर नियमन वा नियन्त्रण गर्ने । यस्का लागि २ वर्षे अवधिमा तपशिल बमोजिमको समयमा अनुगमन गर्ने ।
 - क) रुटस्टकका लागि बीउ राख्ने समयमा
 - ख) बीउ राखेको ६ महिना पछि
 - ग) कलमी गर्ने समयमा
 - घ) कलमी गरेको ६ महिना पछि

परिच्छेद ६ विविध

२०. बाधा अड्काउ फुकाउन सक्ने : यस मापदण्डमा लेखिएको कुनै व्यवस्था कार्यान्वयन गर्ने सम्बन्धमा कुनै द्विविधा वा बाधा अड्चन परेमा पालिका स्तरीय समितिले आवश्यक निर्णय गरी त्यस्तो बाधा अड्चन फुकाउन सक्नेछ ।
२१. गुनासो तथा उजुरी सुन्न सक्ने : यस मापदण्डको कार्यान्वयन सम्बन्धमा भएका गुनासाहरु तथा उजुरीहरु पालिका स्तरीय समितिले सुन्नेछ र आवश्यक छानविन गरी निर्णय दिनेछ ।
२२. प्रचलित कानुन बमोजिम हुने : यस मापदण्ड कार्यान्वयनको लागि यसै मापदण्डमा तोकिए बमोजिम र अन्य हकमा प्रचलित कानुन बमोजिम हुनेछ । नर्सरी सम्बन्धी संघीय र प्रादेशिक कार्यविधि, निर्देशिका तथा मापदण्डहरु यस पालिका स्तरको मापदण्डसँग बाफिन गएमा संघीय र प्रादेशिक कार्यविधि, निर्देशिका तथा मापदण्डहरु अनुसार नै पालिका सभाबाट परित गरी परिमार्जन गर्दै लगिने छ ।

अनुसूचिहरु
अनुसूचि १
नीजि नर्सरी स्थापना निवेदन फारम
(दफा ३ को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

श्रीमानप्रमुख ज्यू
कृषिविकास शाखा
..... पालिका, जुम्ला

महोदय,
तपसीलमा लेखिएबमोजिमको व्यवसाय संचालन गर्नका निमित्तल लेखिएका नर्सरी फर्म/सहकारीको नामदर्ता गर्न सिफारिश गरी पाउँ । लेखिएको व्यहोरामाकुनै कुरा भुट्टा ठहरे कानूनबमोजिम सहुंलाबुभाउंला ।

तपसील

१. फर्मको पूरा नाम:
२. फर्मको पूरा ठेगाना:
३. फर्मको उद्देश्य:
४. कुलपूँजी:
५. कारोबार गर्ने वाली वस्तु तथाकामको विवरण:
६. नर्सरी गर्ने वाली वस्तु तथाकामको विवरण:
 - क)
 - ख)
 - ग)
७. यो फर्म/सहकारी फर्मको नाममाहानी नोक्सानीभएमा घर घरानाबाट व्यहोर्न राजीहुने:
८. नागरिकताको प्रमाणित प्रतिलिपी
९. नर्सरी सञ्चालनको कार्य योजना (५ वर्षको)
१०. जग्गाको विवरण:

(क) क्षेत्रफल:	(ख) समुन्द्र सतह देखिको उचाई:
(ग) मोहडा:	(घ) सिचाईको अवस्था:
(ङ) निकाशको अवस्था:	(च) माटोको प्रकार:
(छ) माटोको पीएचमान:	(ज) मोटर बाटोको सुविधा:

(च) अन्य सुविधा (खुलाउने):

(११) नर्सरी सम्बन्धि तालिम लिएको (छ/छैन)

माथि उल्लिखित सूचनाहरु साँचो हो, भुटो ठहरे कानुन बमोजिम सहुंला बुभाउला भनी पूर्ण होसहवासमा कबुलनामा गरी सहीछाप गरिदिएँ ।

दरखास्तवालाको दस्तखत:

दुवै बुढी औलाको सहिछाप	
दायाँ	बायाँ

माथिलेखिएबमोजिमको सूचनाहरु दुरुस्त छ भनि प्रमाणित गर्ने नर्सरी निरिक्षण कार्यदलका सदस्यहरु:

क्र.सं.	नाम	ठेगाना	दस्तखत	मिति
१				
२				
३				

अनुसूची २
..... गाउँपालिकाको कार्यालय,, जुम्ला
(दफा (३) को उपदफा (४) सँग सम्बन्धित)

प्रमाण पत्र

सम्बत् साल महिना गते रोज मा
..... गाउँपालिका, वडा नं. मा फलफूल बिरुवा उत्पादन गरी
विक्री वितरण गर्न “हिउँदे फलफूल नर्सरी स्थापना, संचालन तथा व्यवस्थापन
मापदण्ड, २०८०”बमोजिमदर्ता गरी यो अनुमति पत्र दिईएको छ ।

नर्सरी धनीको नाम:

नर्सरीको नाम:

ठेगाना:

कुलपूँजी:

उद्देश्य:

मिति:

.....
प्रमुख
कृषिविकास शाखा

अनुसूची ४

नर्सरीमाकलमीविरुवाउत्पादनकालागिकलमीविरुवा र माउबोटको गुणस्तर मापदण्ड

(दफा (८) को उपदफा(१) सँग सम्बन्धित)

(क) विक्री गर्ने फलफूलकाविरुवाको गुणस्तर मापदण्ड

- (१) जातिय रुपमा शुद्ध वाजातिय शुद्धता भएको विरुवाहुनु पर्ने ।
- (२) रोग कीरा रहित स्वस्थविरुवाहुनु पर्ने ।
- (३) उन्नतजातको विरुवालाई प्राथमिकतादिनुपर्ने ।
- (४) कलमीगरिएको विरुवालाई मात्रप्राथमिकतादिनु पर्ने ।
- (५) कलमीविरुवाको उमेर कम्तीमापनि १ वर्ष पुरा भएको र न्यूनतम २ फिट उचाई भएकोहुनु पर्ने ।

(ख) माउबोटको गुणस्तर मापदण्ड

- (१) माउबोटको स्रोत खुलेको हुनु पर्ने ।
- (२) रोग कीरा नलागेको, कुनै किसिमको विकृतीनभएको र स्वस्थहुनु पर्ने ।
- (३) जातपहिचानहुने ट्यागवा संकेत लगाएको हुनु पर्ने ।

(ग) नर्सरी छनौटका मापदण्ड

बाली	विरुवा उत्पादन संख्या	आवश्यक माउ बोट संख्या	कैफियत
स्याउ	१०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको ५ बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने १० बोट	वार्षिक कार्यतालिकाअनुसार बगैँचा व्यवस्थापन गरेको हुनु पर्ने ।
	२०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको १० बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने २० बोट	
	३०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको १५ बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने ३० बोट	

बाली	विरुवा उत्पादन संख्या	आवश्यक माउ बोट संख्या	कैफियत
	४०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको २० बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने ४० बोट	
	५००० वा सो भन्दामाथि	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको ३० बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने ५० बोट	
ओखर	१०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको ७बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने १४ बोट	वार्षिक कार्यतालिकाअनुसार बगैँचा व्यवस्थापन गरेको हुनु पर्ने ।
	२०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको १४ बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने २८ बोट	
	३०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको २१ बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने ४२ बोट	
	४०००	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको २८ बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने ५६ बोट	
	५००० वा सो भन्दामाथि	सायनमात्रलिदा १० देखि २५ वर्षको ३५ बोट तर सायन र फलदुबै लिने हो भने ७० बोट	

कलमी विरुवा उत्पादन र माउबोटको अनुपात मेल नखाएमा उक्त नर्सरीले उत्पादन तथा विक्री वितरणको प्रमाण पत्रपाउने छैन र नर्सरस्का नाममा सरकारी तथा गैर सरकारी निकायबाट अनुदान तथा अन्य सहूलियत पाउने छैन ।

अनुसूची ६
नर्सरीलाई विरुवाको विक्री वितरणका लागि गुणस्तर प्रमाणीकरण फारम
(दफा (११) को उपदफा (२) संग सम्बन्धित)

(क) स्याउको विक्री योग्य विरुवाहरूको विवरण

क्र.सं.	विरुवाको किसिम	जात	क्राउन गल रोग		भुवादार लाही		अन्य रोग कीराको अवस्था		विक्री योग्यविरुवाको संख्या		कैफियत
			लागेको	नलागेको	लागेको	नलागेको	उपचार हुने	उपचार नहुने	कलमी	विजु	

(ख) ओखरको विक्री योग्य विरुवाहरूको विवरण

क्र.सं.	विरुवाको किसिम	जात	पहिचानभएको रोग		पहिचानभएको कीरा		रोग कीराको अवस्था		विक्री योग्यविरुवाको संख्या		कैफियत
			लागेको	नलागेको	लागेको	नलागेको	उपचार हुने	उपचार नहुने	कलमी	विजु	

(ग) अन्य प्रजातिका विक्री योग्य विरुवाको विवरण

क्र.सं.	विरुवाको किसिम	जात	पहिचानभएको रोग		पहिचानभएको कीरा		रोग कीराको अवस्था		विक्री योग्यविरुवाको संख्या		कैफियत
			लागेको	नलागेको	लागेको	नलागेको	उपचार हुने	उपचार नहुने	कलमी	विजु	

नोट: उपचार गरेपछि पनि नियन्त्रण हुननसक्ने रोग कीरा छ भने के-के छन् विस्तृत खुलाएर लेख्नु पर्ने ।

माथिको सूचना ठिक छ भनि प्रमाणित गर्ने नर्सरी निरिक्षण प्राविधिक कर््यदलका सदस्यहरूको नाम र हस्तक्षर:

(१)

(२)

(३)

अनुसूची ७

नीजि नर्सरीहरूले उत्पादन तथा विक्री वितरण गरेको विरुवाको विवरण राख्ने ढाँचा
(दफा(१३) को उपदफा(१) सँग सम्बन्धित)

(क) नर्सरीमा उत्पादन भएको विरुवाको विवरण

क्र.सं.	विरुवाको किसिम	जात	उत्पादन गरेको विरुवा (संख्या)			विक्री योग्य विरुवा (संख्या)			कैफियत
			कलमी	विजु	जम्मा	कलमी	विजु	जम्मा	

(ख) विरुवा विक्री वितरणको अभिलेख विवरण

क्र.सं.	विक्री मिति	खरिद गर्ने व्यक्ति / संस्थाको नाम र ठेगाना	विरुवाको किसिम	जात	विक्री गरिएको विरुवा संख्या			कैफियत
					कलमी	विजु	जम्मा	

अनुसूचीट
विरुवा ढुवानी तथाओसार पसार सम्बन्धि मापदण्ड
(दफा (१५) को उपदफा (१) सँग सम्बन्धित)

(क) नर्सरीबाट वृक्षरोपण स्थलसम्म फलफूलका विरुवा ढुवानीका गर्दा ध्यान दिनु पर्ने कुराहरु:

- (१) स्वस्थ, बलियो, राम्रो आकारको र दुई बर्ष उमेरको कलमीविरुवामात्र रोपनकालागि व्याडबाट उखेलनु पर्छ ।
- (२) पतभङ्ग फलफूलकाविरुवाहरु उखेल्दाविरुवामापातभरेको बेलावापुष-माघ महिनामाउखेलनु पर्छ ।
- (३) नर्सरीमा रहेका विरुवाहरु उखेल्दाविरुवाको जरा चुडिने जोखिमकम गर्न व्याडबाट विरुवाउखेलनु दुई दिन अगाडी देखि नर्सरी व्याडको माटो राम्रो सँग भिजे गरि सिचाई गर्नु पर्छ ।
- (४) उखेलेका विरुवामा रहेका अनावश्यकहाँगा र जराहरुलाई काँटछाँट गरी ढुसिनाशकले उपचार गर्नु पर्छ ।
- (५) उपचार गरिएकाविरुवाहरुको जरालाई ओसिलो भ्याउले बेरेर निश्चित संख्यामा मुठा परेर त्यस्तो मुठालाई जुटको बोरामा राख्नु पर्छ ।
- (६) विरुवालाई बोरामा राख्दा जराको भागबोराको पिन्धतिर पर्ने गरि राख्नु पर्छ भने ढुवानी गर्दा पनि जराको भागतल र बोटको भागमाथिपारेर ढुवानी गर्नु पर्छ ।
- (७) विरुवालाई उखेल्दा, पोका पार्दा, ढुवानीको साधनमा राख्दा र भार्दा एवं मुख्यजग्गामा रोप्ने क्रममाहुनसक्ने नोक्शानीलाई कम गर्न विशेष हेरचाह गर्नु पर्छ ।
- (८) ढुवानीको समयमाविरुवालाई सुक्न नदिनआवश्यकताअनुसार र मात्रामा जरामापानीदिनु पर्छ ।
- (९) विरुवालाई सुरक्षित र छाँयामा राख्नुका साथै सकेसम्म जरा तलहुने गरि ठाडो अवस्थामा राख्नु पर्छ ।
- (१०) ढुवानी गर्ने विरुवासँगै आधिकारिक निकायको निरोगिताको प्रमाण पत्रपनि जरुरी हुन्छ ।

(ख) फलफूलका विरुवा तथा विरुवाका अङ्गहरु ओसार पसार तथा विक्री वितरणका लागि दिईने प्रमाण पत्र

..... गाउँपालिकको कार्यालय, जुम्ला
कृषिविकास शाखा

मिति:

निरोगिताको प्रमाण पत्र

तपशिलको विरुवा तथा विरुवाका अङ्गहरु नियमित रुपमा नर्सरी प्राविधिक कार्यदलको निरिक्षणमा रहि
नर्सरी, जुम्लाबाट उत्पादित भएको हुनाले यस पालिकाभित्र र बाहिर अन्य स्थानमा समेत ओसार पसार गर्न निरोगी र उपयुक्त छन् भनि प्रमाणित गरिएको छ ।

क्र.सं.	विरुवाको किसिम	जात	रोगको अवस्था	कीराको अवस्था	जम्मा संख्या	कैफियत

नोट: यो प्रमाण पत्रजारि भएको मितिबाट सात दिनको समय सम्म मात्र मान्य हुनेछ ।

प्रमुख

कृषिविकास शाखा